

بازار پسته در سالی که گذشت

سید محمود ابطی

عضو هیات مدیره انجمن پسته ایران

تبلیغات منفی که به راه افتاد، بستن انبارهای حق العمل کاران بازار تهران و جلوگیری از عرضه پسته های گران قیمت، ضربه نهائی را به مصرف پسته های مرغوب و درجه یک زد، در نتیجه قیمت این نوع پسته تا حدود ده هزار تومان در هر کیلو کاهش یافت. زمان مصرف این نوع پسته از دست رفت و چندین میلیارد تومان که می توانست وارد بازار پسته شود وارد بازار نشد. اثر تخریبی این امر در بازاری که محتاج نقدینگی است مشخص تر از آن است که احتیاج به توضیح بیشتری داشته باشد.

دوم در بازار خارج: خبر اعلام جلوگیری از صادرات بلافاصله در خارج انعکاس یافت. انعکاس این خبر سبب گنجی بازار و کند شدن معاملات گردید. در بازار رقابتی که از دست دادن هر مشتری بلافاصله منجر به جایگزینی رقیب خواهد شد اثر یک چنین تصمیمی واضح است. اما این تصمیم اثر تخریبی به مراتب بیشتری داشت. برای اینکه اثر مشخص شود لازم است به یک مطلب کلی توجه فرمائید: اصولاً در مقطعی از سال مقداری پسته بدون اینکه فروش قطعی شده باشد به خاور دور ارسال و به اصطلاح روی آب به فروش می رسد. این کار امری رایج در بازار بوده و در صورتی که حساب شده انجام شود و بازار خالی باشد کاری معقول است. اما اتفاقی که افتاد این بود که بعد از اعلام احتمال جلوگیری از صادرات پسته، برخی صادرکنندگان بدون در نظر گرفتن این که بازار کشتش دارد یا نه و صرفاً به دلیل ترس از جلوگیری از صادرات در آینده، پسته صادر کردند. از آنجاییکه بازار کشتش نداشت ضربه نهائی به بازار وارد شد، در نتیجه واردکنندگان پسته در خاور دور که موجودی کافی داشتند مقداری پسته را هم در دسترس دیدند، این بار خودشان به عوض اینکه خریدار پسته باشند، شدند فروشنده پسته. اثر تخریبی این امر تا امروز که بیشتر از دوماه از سال ۹۲ گذشته از بین نرفته است.

خلاصه و نتیجه گیری

اصلی ترین ویژگی بازار پسته در سال گذشته بالا رفتن قیمت ریالی آن در طول سال بود. بالا رفتن قیمت ارزی از یک طرف و کاهش ارزش ریال از طرف دیگر علت های بالا رفتن مداوم قیمت بودند. در اواخر سال تصمیم ناپردانه دولت مبنی بر احتمال جلوگیری از صادرات پسته باعث شد مقداری پسته مرغوب درجه یک که می توانست در بازار داخلی مصرف شود، مصرف نشده و قیمت این گونه پسته ها به شدت کاهش یابد. در بازار خارج نه تنها بخشی از فروش پسته ایران از دست رفت و رقیب جای آن را گرفت، علاوه بر آن، انتقال پسته به خارج بدون در نظر گرفتن کشتش بازار، باعث شد تا امروز که در اواخر ماه خرداد هستیم بازار جان نگیرد.

بازار جهانی بود. در بازار جهانی، رقیب ایران (آمریکا) قیمت پسته را تا حدود ۲ دلار در هر کیلو افزایش داد، طبیعتاً قیمت پسته ایران هم بالا رفت. به روال معمول در بازارهای جهانی بعد از رونق اول فصل (مهر، آبان، و نیمه اول آذر) قیمت پسته کاهش یافته بعد از یکی دو ماه بازار به ثبات می رسد اما در سال گذشته از یک طرف آمریکایی ها نگذاشتند قیمت کاهش یابد و از طرف دیگر کاهش مرتب ارزش ریال باعث شد قیمت ریالی کاهش نیابد. این بود که از نیمه دوم آذر نه تنها قیمت ریالی پسته کاهش نیافت بلکه با افزایش قابل توجهی هم مواجه شد. این وضع استثنائی باعث ایجاد تقاضای کاذب در بازار شد، قیمت تا حد زیادی بالا رفت و به ۳۴۰۰۰ تومان نیز رسید. به خصوص از آنجاییکه پیش بینی می شد ارزش ریال کاهش خواهد یافت تقاضای کاذب ایجاد شد، و به دنبال آن، تعداد معاملات بدون اینکه سفرشی در کار باشد افزایش پیدا کرد، به اصطلاح بازار جوگیر شد و قیمت بی رویه افزایش یافت. در آن زمان در بعضی مقاطع صرف می کرد پسته را از خارج وارد کرد و به ریال فروخت، این وضع البته دوام چندانی نداشت و بعد از دو هفته بازار آرام گرفت و قیمت به حدود ۳۲۰۰۰ تومان رسید. بازار در یک وضعیت تعادل بود که مقامات دولتی با اعلام اینکه صادرات پسته را ممنوع خواهند کرد آن را بهم ریختند. در اسفند ماه دولت اعلام کرد اگر پسته مورد نیاز شب عید به قیمت ارزان در دسترس نباشد جلوی صادرات را خواهد گرفت. بیان این مطلب و وضع نامشخصی که بعد از آن بوجود آمد باعث صدمه جدی به بازار داخل و خارج پسته شد. اثر این امر را در این دو بازار جداگانه بررسی می کنیم.

اول در بازار داخل: اصولاً در نیمه دوم سال ۹۱ بازار داخل رونق چندانی نداشت. علت هم افزایش قیمت همه کالاهای صادراتی از جمله پسته بود. اما امید می رفت در شب عید به روال سالهای قبل مقداری پسته مرغوب و درجه یک در این بازار مصرف شود. اقداماتی مانند:

پسته ایران در دو بازار داخل و خارج مصرف می شود. تخمین زده می شود تا سال ۹۰ تولید پسته هرچه که بوده حدود ۸۰ درصد آن در بازار خارج و الباقی در داخل مصرف شده است. در سال ۹۱ این نسبت تغییر یافت. در نیمه دوم این سال قیمت پسته در بازار داخل حدود ۵۰ درصد افزایش یافت. این افزایش باعث شد مصرف داخل کاهش یابد. اگر قیمت روال قبلی داشت پیش بینی می شد حدود ۳۰ تا ۳۵ هزار تن پسته در بازار داخلی مصرف شود اما با افزایش قیمت، برآورد می شود مصرف داخلی به حدود ۲۰ هزار تن کاهش یافته باشد. پسته ایران انواع مختلفی دارد. در میان انواع پسته به دلایلی مانند سابقه در بازار جهانی و ... پسته فندقی شاخص مناسبی برای بررسی بازار پسته می باشد. قیمت سایر انواع پسته به دنبال و به نسبت پسته فندقی بالا و پایین می رود. به این دلیل و همچنین از آنجاییکه اینجانب قیمت هفتگی پسته فندقی را بطور منظم در اختیار داشته ام بازار را بر اساس قیمت پسته فندقی بررسی کرده ام. در ادامه ابتدا تغییرات ماهانه قیمت پسته فندقی را آورده و به دنبال آن، علت های تغییر را بررسی کرده ام.

پسته فندقی با انس ۳۲/۳۴ در اواخر فروردین ۹۱ با حدود ۱۵۰۰۰ تومان معامله می شد. تا پایان خرداد ماه قیمت بین ۱۳۵۰۰ تا ۱۵۰۰۰ تومان نوسان داشت. از اوایل تیر تا اواسط مهرماه قیمت بین ۱۵۰۰۰ تا ۱۸۰۰۰ تومان بود. در نیمه دوم سال قیمت با شتاب بیشتری به سمت بالا حرکت کرد. در اوایل آبان ماه به ۲۱۰۰۰، در نیمه دی به ۲۵۰۰۰، در اوایل بهمن به ۳۰۰۰۰ و در اواسط بهمن ماه به ۳۴۰۰۰ تومان و بیشتر رسید. در اوایل اسفند قیمت کاهش یافت و به ۳۲۰۰۰ و در اواخر اسفند به ۳۰۰۰۰ تومان رسید.

همانطور که ملاحظه می فرمائید از ابتدای سال تا نیمه دوم بهمن ماه قیمت پسته در بازار داخلی مرتباً در حال افزایش بوده است. این امر از یک طرف ناشی از کاهش ارزش ریال و از طرف دیگر افزایش قیمت در